

The World of the Rishonim (I): The Battle of the Talmuds
 Rabbi Prof. Jeffrey R. Woolf

Pirqoi ben Baboi (c.825; Baghdad):

תלמוד של שמד:

אות אחת מן התורה אלא אבל * כהלכה וכך הל באתי ישיבות
 ובכל ספרים ראשונים הישינים שמימות משה ועד עכשיו
 לא נהגו לכתוב בדיק * זה אילא משנים מועטים מפני
 [שמנהג שמד]
 הוא שגזר⁷ אדום הרשעה שמד על ארץ ישראל שלא יקראו
 [בתורה]
 10 וגזרו כל ספרי תורה מפני שהיו שורפיין אותן וכשנאו
 [ישמעלים]
 לא היו להם ספרי תורה ולא להם סופרים שיש בידם הלכה
 למעשה כיצד מצבדין את העורות ובאיזה צד כותבין ספרי
 תורה והיו לוקחין ריק * מן הגוים שעשו לכתוב בהן ספרי
 [עב[ורה]
 זרה והיו כותבין בהם ספרי תורה מפני שלא היו בידם
 [הלכה למעשה]
 15 ועד עכשיו הם נוהגין כך ולא עוד אילא שלמדו אתרים
 [שבכל
 מ[קורמ]יה[יה]ם והם כותבין ספרי תורה ומחזירין מפ...קל

אות אחת מן התורה אלא אבל * כהלכה וכך הל באתי ישיבות
 ובכל ספרים ראשונים הישינים שמימות משה ועד עכשיו
 לא נהגו לכתוב בדיק * זה אילא משנים מועטים מפני
 [שמנהג שמד]
 הוא שגזר⁷ אדום הרשעה שמד על ארץ ישראל שלא יקראו
 [בתורה]
 10 וגזרו כל ספרי תורה מפני שהיו שורפיין אותן וכשנאו
 [ישמעלים]
 לא היו להם ספרי תורה ולא להם סופרים שיש בידם הלכה
 למעשה כיצד מצבדין את העורות ובאיזה צד כותבין ספרי
 תורה והיו לוקחין ריק * מן הגוים שעשו לכתוב בהן ספרי
 [עב[ורה]
 זרה והיו כותבין בהם ספרי תורה מפני שלא היו בידם
 [הלכה למעשה]
 15 ועד עכשיו הם נוהגין כך ולא עוד אילא שלמדו אתרים
 [שבכל

חילוקים בין ארץ ישראל לבבל:

נוסח הקידוש:

ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן לב:
 א"מ אומרים מקדש השבת, ובני א"י >אומרים: מקדש ישראל ויום השבת.

בבלי, ביצה דף יז ע"א:

תנו רבנן: יום טוב שחל להיות בשבת. בית שמאי אומרים: מתפלל שמנה [ואומר] של שבת בפני עצמה
 ושל יום טוב בפני עצמה. ובית הלל אומרים: מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר
 קדושת היום באמצע. רבי אומר: אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים. תני תנא קמיה דרבינא:
 מקדש ישראל והשבת והזמנים. אמר ליה: אטו שבת ישראל מקדשי ליה? והא שבת מקדשא וקיימא!
 אלא אימא: מקדש השבת ישראל והזמנים.

תענית בשבת:

15 בשבת והן³ מאבות מלאכות שתויבין עליהן סקילה: ובשביל שמתעניין ביום טוב ובשני ימים טובים טלרא[ש] השנה [ובשבת שבין ראש השנה ליום הכפורים. אחד יום טוב ראשון ואחד

- 10 אין ישראל תייבין לצום בהן לא מן המקרא ולא מן המשנה ולא מן התלמוד אלא מי שיחפור מתענה[ה] וכל שאינו חפץ אין עליו חובת תענית מפני שעשרת ימי תשובה נקראין ואין נקראין עשרת ימי תענית שאין המק[ום] אין¹ מבקש מאדם צום בלא תשובה אלא מבקש תשובה ומעשים טובים שכך כת' שובו טובו וג' וכת' לא תצומו כיום וג'² לא תענית בלא תשובה. ושנו חכמ'³ כל המצנג את השבת זוכה ונוחל שני עולמות היולם הזה והיולם הבא ורמות המשיח שנ' אז תצנג על י' וג'⁴. ושנו חכמ'⁵ כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצל משלוש פורעניות מחבלר שלמשיח וממלחמה גוג ומגוג ומדינה שלגהינם שכך כת' ויאמר משה אכלוהו היום⁶ וג'. אבל צום ותענית אין מגינין על אדם אלא בעולם הזה וגדול עונג שבת אחד יותר ממקריב אלף קרבנות ומאלף תענית⁷ שעונג שבת חובה ומצות⁸ מגין⁹ על אדם בעולם הזה ולעולם הבא אכל צום ותענית לא¹⁰ חובה [וג]ם אין מגינין על אדם אלא בעולם הזה. ואם בא לומר לישכ [בתענית]

בבלי, ברכות דף לא ע"ב:

ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא: כל היושב בתענית בשבת - קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, ואף על פי כן חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת. מאי תקנתיה? אמר רב נחמן בר יצחק: ליתב תעניתא לתעניתא.

ספר המנהיג הלכות ראש השנה

וכן כת' רב נטרנאי, בי"ט הראשון שלר"ה אין להתענות כד מן התורה הוא, אבל ביום שיני ובשבת [יכול] להתענות. ואין נראה לי כי הוא סותר דבריו, שגם השבת מן התורה דכתי' ביה וקראת לשבת עונג, וחמור מי"ט לגבי אוכל נפש, ועוד י"ט שיני ספק מן התורה הוא ויש בו להחמיר כראשון, דשלחו מתם הזהרו במנהג כו' בריש י"ט ולא הקלו בו אלא לעניין מת ובמקום בני תורה, אבל שלא במקום בני תורה [לא] כדאמ' בשבת פ' תולין. אב"ן.

אבל דברי רבי היי הם הנראי' לעינים, שכת' כך, ולהתענות בשני י"ט שלר"ה, ובשבת שבין ר"ה לכפור אסור שהרי פרנסי הדור הראשוני אמ' לישראל בר"ה אכלו משמ' ושתו ממתקי כו'. וכן בשבת שובה אין להתענות שהרי שבת ט' באב או ערב או שותה כסעודת שלמה המ' בשעתו ודחו התעני' לכבוד השבת

פיוט:

20 ליה רבבדו¹ א ל אלעזר כל המספר בשבחו שלקב יותר ממה שתיקנו
 חזל נעקר מן העולם הבא שנא היסופר כי אדבר וג² כמה שכתוב
 ותפתח הארץ את פיה והבלע³ ודרש ל יהודה איש כפר נבירוי
 ואמר⁴ ליה איש כפר נבר חיל מאי דכת לך דומיה תהילה וג⁵ שם לכולה
 משתוקא כי אתא רב דימי⁷ אמרי במערבה מילא בסלע משתוקא
 23 בשתים וכל המכרך ברכה בעיתה נותנין לו שכר אחד וכל שאין
 מברך ברכה בזמן שהוא ספק לו נותנין לו כפלים בשכרו⁸ ההוא⁹
 דנחית קמיה דל חנינא אמר האל הגדול הג והנר והעוז וג

מין[כן א]תה למד שאסור להוסיף אפילו אות אחת בשבחו
 ש[ל]קבה ממה שלא תקנו חזל וכל שכן שאסור לשאול
 אדם [בצרכו] בשלש ראשונות ובשלש אחרונות¹⁰ וכל שכן
 שאסור לומר אסור והתיר והגדה בשלש ראשו¹¹ ובשלש
 5 [אח]רונות וכל שכן מעשה מרכבה שאסור לומר בצבור
 ואפילו [ביחיד שכך שנו חכ] וכל במרכבה ביחיד וכל שכן שאסור
 לומר האל הג והנר¹² ומפסיק שבחו שלקבה ומת[חרי]ל ומזמר

בבלי, ברכות דף לד ע"א:

אמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות, ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות.
 דאמר רבי חנינא: ראשונות - דומה לעבד שמסדר שבו לפני רבו, אמצעיות - דומה לעבד שמבקש פרס
 מרבו, אחרונות - דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.

R. Yehudai Gaon's Letter:

רבו וכך היה ר אביעזר תלמידו נוהג אחריו¹⁰ וקבלו עליהם כולם
 [וכן כל דבר
 ודבר שהיה אומר להם ואף הוא כתב לארץ ישר בשביל
 [סירכא ובשביל כל

המצות שנוהגין בהן שלא כהלכה אלא כמנהג שמד ולא
 [קבלו ממנו

ושלתו לו מנהג מבטל להלכה וביקש להתחזק עליהם
 [והתחזק שלא יהיו

אפיקרסין¹ והניח אוהן הדע לך מפני מה אוכלין סירכא
 [בארץ יש מפני

שאינ בידם הלכה אחת מתלמוד הילכת שחיטה ולא מסדר
 [קדשים

כולו נשתכח מהם סדר קדשים כולו ותלמוד סדר טהרות
 [כולו ובש²

ובשביל ספר תורה שכותבין אותו בריק³ בעורות שלא עיבדו אותן

בעפצי לשום ספר תורה ועד עכשיו לא יצאו מתורת נבילה שיש בו⁴

איסורין אחד שלא עיבדן בעפצי ואחד לשלא⁵ עיבדן לשום ספר תורה

The Victory of the Bavli:

רי"ף, עירובין דף לה ע"ב (בדפי הרי"ף):

וחזינו למקצת רבואתא דסבירא להו כעולא וסמכי אגמרא דבני מערבא... ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו:

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם:

נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם. סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה. ושגזרו גזירות והתקינו התקנות והנהיגו מנהגות ופשטה גזירתם ותקנתם ומנהגותם בכל ישראל בכל מקומות מושבותם. ואחר בית דין של רב אשי שחבר הגמרא וגמרו בימי בנו נתפזרו ישראל בכל הארצות פיזור יתר והגיעו לקצוות ואיים הרחוקים ורבתה קטטה בעולם ונשתבשו הדרכים בגייסות ונתמעט תלמוד תורה ולא נכנסו ישראל ללמוד בישיבותיהם אלפים ורבבות כמו שהיו מקודם אלא מתקבצים יחידים השרידים אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה ועוסקין בתורה ומבינים בחיבורי החכמים כולם ויודעים מהם דרך המשפט היאך הוא.... אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. **הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל.** ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה בעקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עליו השלום.

רמב"ם הלכות ממרים פ"ב ה"ב:

בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין, היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל את דבריו, אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהם, והיאך יהיו גדולים מהם במנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו.

ספר מצוות גדול לאוין הקדמה כללית:

ובימי רבינו הקדוש הקרוי רבי בלשון משנה שנתן לו הקדוש ברוך הוא חן בעיני אנטונינוס מלך רומי וקיבץ כל חכמי הארצות ויסד ששה סדרי משנה על פי הקבלה, ובמעט נחלקו יחיד ומרובים ומפני צרות החורבן לא עמדו על מקצת דברים שבהם בהסכמה אחת... ואחרי כן עמדו צרות רבות ונתפזרו חכמי הדורות ונולדו ספיקות בביאור המשנה מפני שנתמעטו הלבבות. ועמדו אמוראים, רב בבבל ורבי יוחנן בארץ ישראל, ותלמידיהם אחריהם, וביארו טעמי המשנה ומחלקותיה כאשר האריך הזמן מפני הפיזור הגדול ולא היו חכמי הארצות בדעה אחת ובהסכמה אחת בפירוש המשנה עד שעמד רב אשי בשלש מאות ושמונה וחמשים שנה אחר החורבן כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון אבא של רב האי גאון. האיש ההוא רב אשי היה ראש ישיבות גליות ישראל, ומימות ר' עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד (סנהדרין לו, א גיטין נט, א), ונתן לו הקדוש ברוך הוא חן בעיני מלך פרס ושלח וקיבץ כל חכמי ישראל שבכל הארצות והעמידו פירוש המשנה על מתכונתו, והוא הנקרא תלמוד בבלי, וסדרוהו בהסכמת כל חכמי הדור.